

OBSAH

O autorovi	11
Předmluva	13
Úvod	17
Část 1.	
MÍROVÉ VYUŽÍVÁNÍ JADERNÉ ENERGIE A IONIZUJÍCÍHO ZÁŘENÍ	22
1.1. Právní úprava jaderné energetiky	24
1.1.1. Opatření právní úpravy v oblasti mírového využívání jaderné energie	24
1.1.2. Formy právní úpravy v oblasti mírového využívání jaderné energie	28
1.2. Od počátků výzkumu radioaktivity k projektu Manhattan (1896–1945)	32
1.3. První jaderné elektrárny, první národní právní úpravy a projekt Atoms for peace	35
1.3.1. Spojené státy americké	35
1.3.2. Velká Británie	37
1.3.3. Sovětský svaz	38
1.3.4. Projekt Atoms for peace a Mezinárodní agentura pro atomovou energii	39
1.4. Integrační proces v oblasti mírového využívání jaderné energie	41
1.4.1. Prolog evropského integračního úsilí: Evropská rada pro jaderný výzkum (CERN)	43
1.4.2. Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC) a její Evropská agentura pro atomovou energii (ENEA)	43
1.4.3. Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)	45
1.4.4. Přijetí mezinárodních úmluv v oblasti jaderné odpovědnosti (1960 a 1963)	48
1.4.5. Západoevropská integrace jako projev „jaderné euforie“	50
1.5. Havárie v jaderných zařízeních a jejich vliv na akceptaci jaderné energetiky	53
1.5.1. Kyštym (SSSR)	54
1.5.2. Windscale Fire (Velká Británie)	54
1.5.3. Three Mile Island (USA)	55
1.5.4. Černobyl (SSSR, dnes Ukrajina)	55
1.5.5. Goiânia (Brazílie)	58
1.5.6. Internacionalizace práva jaderné energie v post-černobylském období	59
1.6. Jaderná renesance (2000–2011)	64

1.6.1. Výzvy pro právní úpravu spojené s procesem jaderné renesance	65
1.6.2. Jaderná renesance a Euratom	66
1.6.3. Nové technologie	67
1.7. Havárie v japonské elektrárně Fukushima Dai-ichi a perspektivy post-fukushimského období	69

Část 2.

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V OBLASTI

MÍROVÉHO VYUŽÍVÁNÍ JADERNÉ ENERGIE

71

2.1. Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE)	74
2.1.1. Charakter mezinárodní organizace a podmínky členství	75
2.1.2. Technologická spolupráce	77
2.1.3. Jaderná bezpečnost a fyzická ochrana jaderných materiálů	78
2.1.4. Zárukový verifikační mechanismus	81
2.2. Agentura pro atomovou energii (NEA)	83
2.2.1. Charakter mezinárodní organizace, vztah k OECD a podmínky členství	84
2.2.2. Vytváření společných podniků	86
2.2.3. Odpovědnost za jaderné škody	87
2.2.4. Vědecko-technická spolupráce a výměna informací	88
2.3. Vědecký výbor pro oblast ionizujícího záření (UNSCEAR)	90
2.4. Evropská organizace pro jaderný výzkum (CERN)	90
2.5. Mezinárodní vědecké a technologické centrum (ISTC)	91
2.6. Nevládní mezinárodní organizace	91
2.6.1. Mezinárodní organizace v oblasti radiologické ochrany (ICRU a ICRP)	91
2.6.2. Asociace západoevropských dozorových orgánů (WENRA)	93
2.6.3. Světová jaderná asociace (WNA)	94
2.6.4. Evropské jaderné fórum (FORATOM)	95
2.6.5. Světová rada zaměstnanců v jaderné energetice (WONUC)	95
2.6.6. Sdružení evropských obcí s jadernými zařízeními (GMF)	96
2.6.7. Mezinárodní asociace pro právo jaderné energetiky (AIDN/INLA)	97

Část 3.

EVROPSKÁ INTEGRACE V OBLASTI

MÍROVÉHO VYUŽÍVÁNÍ JADERNÉ ENERGIE

99

3.1. Primární právo Evropského společenství pro atomovou energii	102
3.1.1. Vztah mezi třemi zakládacími smlouvami (SEU, SFEU, SESAE)	103

3.1.2. Evropské společenství pro atomovou energii jako nadnárodní promoční uskupení	105
3.1.3. Institucionální struktura	107
3.1.4. Legislativní proces	107
3.2. Přehled jednotlivých politik Euratomu	108
3.3. Rozvoj výzkumu	110
3.3.1. Koordinace výzkumných programů a jejich podpora ze strany Euratomu	110
3.3.2. Programy výzkumu a vzdělávání Euratomu	110
3.3.3. Společné středisko jaderného výzkumu	111
3.3.4. Smluvní zabezpečení realizace výzkumných programů Euratomu	111
3.4. Šíření informací	111
3.4.1. Poznatky, kterými Euratom disponuje	112
3.4.2. Jiné poznatky na poli mírového využívání jaderné energie	112
3.4.3. Utajení informací	113
3.4.4. Vnější vztahy Euratomu na poli šíření informací	114
3.5. Ochrana zdraví a bezpečnosti	115
3.5.1. Obsah a interpretace pravomocí Euratomu na základě kapitoly třetí	115
3.5.2. Dozorčí oprávnění Evropské komise	116
3.5.3. Sekundární legislativa Euratomu v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti	117
3.6. Investice	120
3.6.1. Cílové programy Euratomu	120
3.6.2. Notifikační povinnost ohledně investičních záměrů v jaderné energetice	121
3.6.3. Systém půjček Euratomu	121
3.7. Společné podniky	122
3.8. Zásobování	123
3.8.1. Agentura pro zásobování Euratomu	125
3.8.2. Opční právo agentury	126
3.8.3. Výlučné právo Agentury	126
3.8.4. Aplikace ustanovení o společné politice zásobování v praxi Agentury	127
3.9. Systém záruk	128
3.9.1. Povinnost vést záznamy o chodu podniku	128
3.9.2. Dozorčí a inspekční oprávnění Evropské komise	129
3.9.3. Ukládání sankcí	130
3.10. Výlučné vlastnictví Euratomu	131
3.11. Společný jaderný trh	131
3.11.1. Zákaz dovozních a vývozních cel a opatření s rovnocenným účinkem	132

3.11.2. Zákaz omezení přístupu ke kvalifikovaným zaměstnáním	132
3.11.3. Zákaz omezení přístupu k investicím v jaderné energetice	132
3.11.4. Opatření v oblasti pojištění rizik	132
3.12. Vnější vztahy	133
3.12.1. Výlučné vnější pravomoci evropského společenství pro atomovou energii	134
3.12.2. Sdílené vnější pravomoci Euratomu	134
3.12.3. Kontrola mezinárodních dohod a smluv členských států s třetími státy	135
3.12.4. Garance ve vztahu k existujícím mezinárodněprávním závazkům	136
3.13. Právní problémy spojené s primárním právem Euratomu	137
3.13.1. Členské státy a mírové využívání jaderné energie	137
3.13.2. Provizorní charakter vybraných ustanovení Smlouvy o založení Euratomu	138
3.13.3. Rigidní proces vydávání právních předpisů	139
3.13.4. Vymezení pravomocí Evropského společenství pro atomovou energii	139
3.13.5. Aplikace pravidel hospodářské soutěže	140
3.14. Výhled do budoucnosti (alternativa)	142

Část 4.

PRÁVNÍ ÚPRAVA MÍROVÉHO VYUŽÍVÁNÍ JADERNÉ ENERGIE V ČESKÉ REPUBLICCE

4.1. Mezinárodněprávní závazky České republiky v oblasti mírového využívání jaderné energie	149
4.2. Institucionální zabezpečení výkonu státní správy	153
4.2.1. Vláda České republiky	153
4.2.2. Ministerstvo průmyslu a obchodu	155
4.2.3. Ministerstvo financí	156
4.2.4. Státní úřad pro jadernou bezpečnost	157
4.2.5. Národní bezpečnostní úřad	163
4.2.6. Zpravodajské služby	163
4.2.7. Správa úložišť radioaktivních odpadů	163
4.2.8. Státní ústav radiační ochrany	164
4.2.9. Státní ústav jaderné, chemické a biologické ochrany	165
4.2.10. Krajský úřad	166
4.2.11. Ústav jaderného výzkumu Řež	166
4.2.12. Ústav jaderné fyziky AV ČR	167
4.2.13. DIAMO, státní podnik	168
4.3. Právní úprava mírového využívání jaderné energie v českém právním řádu	169

4.3.1. Právní úpravy v oblasti bezpečnosti jaderných zařízení a prevence	170
4.3.2. Atomový zákon (veřejnoprávní úprava)	171
4.3.3. Atomový zákon jako kodex práva jaderné bezpečnosti	173
4.3.4. Právní předpisy v oblasti územního plánování, územního a stavebního řízení	176
4.3.5. Právní předpisy v oblasti horního práva	179
4.3.6. Trestní právo	181
4.3.7. Právní úpravy v oblasti odpovědnosti a kompenzace	181
4.3.8. Atomový zákon (soukromoprávní úprava)	182
4.3.9. Právní předpisy v oblasti horního práva	184
4.3.10. Právní předpisy v oblasti pojišťovnictví	185
4.3.11. Právní předpisy občanského práva hmotného a procesního	186

Část 5.

BEZPEČNOST ENERGETICKÝCH JADERNÝCH ZAŘÍZENÍ	189
5.1. Právní úprava jaderné bezpečnosti v mezinárodním právu	193
5.1.1. Vymezení pojmu jaderného zařízení	195
5.1.2. Povinnosti smluvních států	195
5.2. Právní úprava jaderné bezpečnosti v právu Evropského společenství pro atomovou energii	199
5.2.1. Problém pravomoci Evropského společenství	200
5.2.2. Směrnice č. 2009/71/Euratom o jaderné bezpečnosti	201
5.2.3. Vymezení pojmu jaderné zařízení	202
5.2.4. Povinnosti členských států	203
5.2.5. Srovnání úmluvy o jaderné bezpečnosti z roku 1994 a směrnice č. 2009/71/Euratom	205
5.3. Právní úprava v České republice	205
5.3.1. Stanovení dozorového orgánu a jeho nezávislost	206
5.3.2. Systém udělování povolení u jaderných zařízení	206
5.3.3. Výkon státního dozoru	210
5.3.4. Havarijní připravenost	212

Část 6.

ODPOVĚDNOST ZA ŠKODY V JADERNÉ ENERGETICE A JEJICH KOMPENZACE	215
6.1. Stávající právní úprava jaderné odpovědnosti v atomovém zákoně	220
6.1.1. Výlučná a objektivní odpovědnost provozovatele jaderného zařízení	222
6.1.2. Omezení odpovědnosti provozovatele za škody	223

6.1.3. Povinné pojištění provozovatele jaderného zařízení a státní záruka	225
6.1.4. Vymezení pojmu „jaderná škoda“	227
6.1.5. Promlčení nároku na náhradu škody	228
6.2. Právní úprava v Protokolu a v Úmluvě o dodatečné kompenzaci z roku 1997	228
6.2.1. Protokol z roku 1997, kterým se mění Vídeňská úmluva z roku 1963	229
6.2.2. Zvýšení minimálního limitu odpovědnosti provozovatele v revidované Vídeňské úmluvě	229
6.2.3. Rozšíření okruhu jaderných škod v revidované Vídeňské úmluvě	231
6.2.4. Prodloužení lhůt k uplatnění nároku na náhradu škody v revidované Vídeňské úmluvě	232
6.2.5. Aktuální stav ratifikace Protokolu z roku 1997	232
6.2.6. Úmluva o dodatečné kompenzaci	233
6.2.7. Klíčové zásady Úmluvy o dodatečné kompenzaci	234
6.2.8. Kompenzační mechanismus v Úmluvě o dodatečné kompenzaci	235
6.2.9. Aktuální stav ratifikace Úmluvy o dodatečné kompenzaci	236
6.3. Perspektivy budoucí právní úpravy jaderné odpovědnosti	237
6.3.1. Ratifikace Protokolu z roku 1997, resp. Úmluvy o dodatečné kompenzaci z roku 1997	237
6.3.2. Nutnost autorizace ze strany Evropské unie	238
6.3.3. Problém omezené a neomezené odpovědnosti	238
6.3.4. Přistoupení k Pařížské úmluvě ve znění Protokolu z roku 2004	239
6.3.5. Nutnost vypovězení Vídeňské úmluvy z roku 1963	240
6.3.6. Nutnost transpozice odpovědnostních pravidel, zakotvených v revidované Pařížské úmluvě	240
6.3.7. Přijetí směrnice, anebo nařízení v rámci Evropské unie	241

Část 7.

NAKLÁDÁNÍ S RADIOAKTIVNÍMI ODPADY	245
7.1. Institucionální a organizační zabezpečení	250
7.1.1. Úkoly na poli dozoru nad bezpečností	251
7.1.2. Úkoly na poli ukládání radioaktivních odpadů	252
7.2. Finanční opatření	254
7.2.1. Reflexe problému finančních opatření v dokumentech Evropské unie	254
7.2.2. Řešení v českém atomovém zákoně	256
7.3. Povolovací řízení ve vztahu k hlubinnému úložišti	257

7.3.1. Ukládání radioaktivních odpadů v podzemních prostorech jako zvláštní zásah do zemské kůry	258
7.3.2. Ukládání radioaktivních odpadů ve vztahu k územně plánovací dokumentaci	258
7.3.3. Hlubinné úložiště radioaktivních odpadů jako jaderné zařízení	253
7.3.4. Hlubinné úložiště radioaktivních odpadů ve vztahu k veřejnému stavebnímu právu	253
7.3.5. K problému postavení dotčených obcí	253
7.4. Právní záruky v oblasti odpovědnosti a pojištění	262
7.4.1. Důlní škody a jejich náhrada podle horního zákona	262
7.4.2. Odpovědnost za škody podle atomového zákona ve vztahu k nakládání s radioaktivním odpadem	263
7.4.3. Náhrada za omezení rozvoje obce podle atomového zákona	264
Závěrem	267
Resumé	270
Summary	273
Bibliografie	276
Přehled významných právních pojmů v oblasti práva jaderné energie	289
Rejstřík	293